

BIBLIOTEKE U DIGITALNO DOBA (LIDA) 2007 *

(Dubrovnik i Mljet, Hrvatska, 28. maj – 2. juni 2007)

LIBRARIES IN THE DIGITAL AGE (LIDA) 2007*

(Dubrovnik and Mljet, Croatia May 28–June 2, 2007)

Vaska Sotirov- uki , voditelj Službe za zavi ajnu zbirku i bibliografiju / Head of Local Collection and Bibliography

Biblioteka grada Sarajeva / City Library of Sarajevo

71 000 Sarajevo

dukic@bih.net.ba

Teme ovogodišnje Konferencije LIDA bile su vezane za informacijske sisteme i usluge u digitalnom svijetu, sa ciljem unapre enja rješenja i komunikacija.

Ove godine su dvije „vru e“ teme bile klju ne: Korisnici i korištenje digitalnih biblioteka, te Ekonomi nost i digitalne biblioteka.

Topics of this year's LIDA Conference were related to information systems and services in digital world, with a view to improvement of solutions and communications.

This year, there were two key topics: Users and usage of digital libraries, and Cost-effectiveness and digital libraries.

Konferencija je održana u Inter-University centru Dubrovnik¹ kao nastavak godišnje konferencije LIDA, koja je zapo ela 2000. godine sa ciljem da se okupe stru njaci koji istražuju podru je primjene i novih izazova koje je novo doba postavilo pred biblioteke. To su informacijski sistemi i usluge u digitalnom svijetu, sa posebnim akcentom na pronalaženju i unapre enju rješenja problema te razmjeni iskustva i istraživa kih projekata na ovom podru ju.

Ove godine su dvije „vru e“ teme bile klju ne: Korisnici i korištenje digitalnih biblioteka te Ekonomi nost i digitalne biblioteka.

Korisnici i korištenje digitalnih biblioteka

U zadnjoj dekadi je nastalo veliki broj digitalnih biblioteka koje su dizajnirane i razvijane širom svijeta. Tematski je do sada pokušano odrediti zna aj ovih projekata u smislu njihovih izvora, zbirki, usluga i drugih aspekata, ali je prili no zapostavljen bio aspekt mjerenja korisnosti digitalnih biblioteka u odnosu na korisnike i njihov na in korištenja digitalnih zbirki u svakodnevnom životu.

Cilj prvog dijela LIDA 2007 je iz tog razloga bio da se istraže ponašanje, mjesto i uloga korisnika digitalnih biblioteka te njihovi razlozi, na ini i zna enje koje za njih imaju digitalne biblioteka. Posebna pažnja je poklonjena informacijskom ponašanju korisnika te povratna njihova uloga na proces dizajniranja, razvoja i evaluacije digitalnih biblioteka. Zato su odabrani radovi raznih istraživa a, bibliotekara i profesora bili usmjereni na pove anje razumijevanja potreba, interesa i iskustva korisnika u kontekstu digitalne biblioteka kao što su aspekti behavioristi kog, kognitivnog, afektivnog, organizacijskog, socijalnog i drugog ponašanja.

U prezentacijama na ovu temu su predstavljena zanimljiva iskustva, posebno u Americi, koja je i najrazvijenija na podru ju razvoja digitalnih biblioteka, koja su pokušavala da odgovore na pitanje zašto i kako korisnici dolaze u interakciju sa digitalnim bibliotekama, njihovo iskustvo u raznim formama prezentacije i dostupnosti ovim izvorima, uklju uju i i mobilni pristup Internetu. Najzapaženije je bilo predavanje profesora Tefka Sara evi a²koji je iznio metodologiju i rezultate evaluacije upotrebljivosti digitalnih zbirki sa preciznim na inima mjerenja. Tako e je zanimljiv uticaj koje digitalne biblioteka imaju na razli ite kategorije korisni ke populacije i u razli itim kontekstima (unutar svake specifi ne kulture, zemlje, profesije, starosne dobi itd.). Bilo je niz me unarodnih studija o mogu nostima i preprekama za razvoj i korištenje digitalnih biblioteka, o razli itim uslugama koje one nude te interaktivnom korisniku kreatora

BOSNIACA 98

digitalne biblioteke i korisnika koji je doveo do stvaranja nove generacije mnogo upotrebljivijih digitalnih biblioteka za korisnike³

Najviše je bilo profesora i akademika sa američkih univerziteta te sam imala priliku da vidim dokle je došla teorija razvoja digitalnih biblioteka jer su neke teme prvi put spomenute i u Hrvatskoj, tako da je za mene bila velika čast što sam mogla da predstavim digitalnu zbirku Biblioteke grada Sarajeva⁴ na ovako imponantnom skupu, u okviru prve teme konferencije.

Ekonomičnost i digitalne biblioteke

Digitalne biblioteke imaju i svoju cijenu. Cilj druge teme je da se utvrde ekonomski faktori koji utiču na proizvodnju, prirodu i kontrolu troškova digitalnih biblioteka. Misija digitalnih biblioteka je da budu portali svojih lokalnih zajednica te da budu dostupni kompleksnoj strukturi korisnika, koji preko Interneta imaju veliki izbor i drugih izvora, što nužno vodi ka potrebi za procjenom njihove ekonomičnosti. Poznati profesor i istraživač na ovom polju Paul Kantor⁵ je u svom predavanju detaljno govorio šta sve uključuje ekonomija digitalne biblioteke, čak je to razradio i u niz matematičkih formula i grafikona, koji se svodi na jedinicu koštanja ili funkcionalnu cijenu svih procesa rada digitalizacije, te ekonometrijski model kojim se može pratiti nastanak digitalne zbirke i uložena sredstva u nju.

Većina biblioteka sadrži na prvom mjestu veliki broj dokumenata u papirnom mediju te veliku količinu rasta digitalnih formata. Posebno je teško ta brojka odrediti cijenu koštanja konverzije papirnih dokumenata u digitalne formate. Mnoge biblioteke udružuju svoje zbirke i fondove te zajednički rade digitalne biblioteke sa ciljem da smanje troškove, ali do sada nema istraživanja na tom području da li je to efikasno sa aspekta ekonomičnosti. Nasuprot biblioteka nalazi se razvijena informacijska industrija koja komercijalnim inicijativama, isključivo vezanim za profit, pokreće masovne digitalizacije postojećih papirnih dokumenata u digitalno pretražljive formate.

Organizatori su pokušali da na konferenciji zajedno okupe bibliotekare, akademike, istraživače, predstavnike IT industrije i vladinih agencija kako bi se dao uvid u sadašnje stanje te bolje razumijevanje ekonomičnosti biblioteka u digitalnom dobu, da se jasno identifikuju potrebe korisnika i skicira najoptimalniji put u doba tranzicije. Najinteresantnije su bile prezentacije koje su se odnosile na stvarni svijet iskustva sa kojim se susreću biblioteke koje iz ne-digitalne stvarnosti vrše transformaciju većine svojih dokumenata u virtuelnu stvarnost kako bi ispunile svoju misiju slobodnog pristupa informacijama svim korisnicima i, s druge strane, studije rezultata vladinih intervencija na ubrzanju digitalizacije nacionalnih izvora. Svakako da je najpozitivniji primjer portal Hrvatska kulturna baština,⁶ koji je pod pokroviteljstvom Hrvatskog ministarstva za kulturu te izložen na njemu „Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe“, koji je ove godine donio i prve rezultate jer je isto to ministarstvo raspisalo dva tendera za digitalizaciju kulturne baštine za sve kulturne institucije (biblioteke, arhive i muzeje).

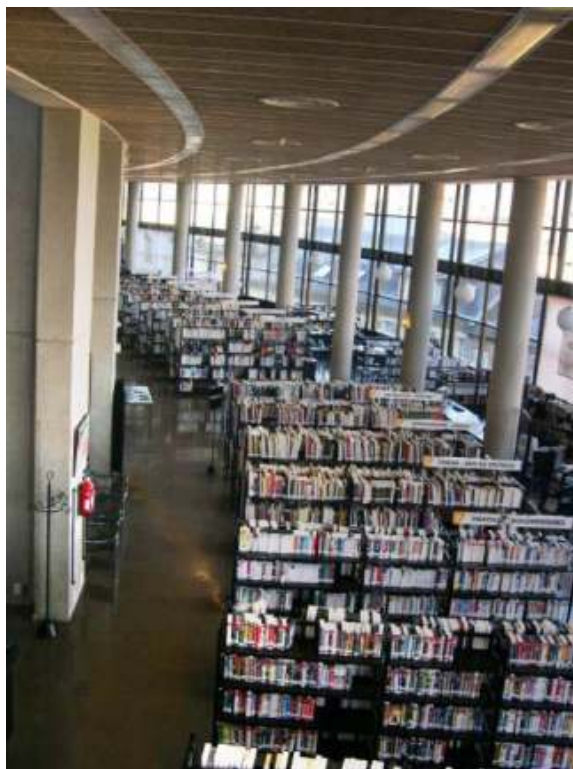
Radionice i poster izložba

Bilo je više zanimljivih radionica tokom petodnevnog održavanja konferencije sa vrhunskim predavačima, ali jedna me je posebno oduševila. To je kratki kurs Barbare Wildemuth,⁷ sa Univerziteta u Sjevernoj Carolini, koja je sve učesnike izmješala sa studentima pa smo radili u grupama sa ciljem da napravimo zajedničke projekte istraživanja. Tada nas je podijelila na grupu bibliotekara „praktičara“ i „teoretičara“, te smo svi imali zadatak da pojedinačne rezultate udružimo u zajedničke zaključke. Ti rezultati su ispali odlični. Ja sam sjedila sa grupom studenta iz Osijeka i bila sam „praktičar“, a oni „teoretičari“, te su mi pomogli da osmislim na koji način da napravim anketu i projekat saradnje na digitalizaciji zavičajne zbirke koju ja vodim. Tada sam shvatila koliko je bitna saradnja nas bibliotekara koji smo u praksi sa kolegama na katedri, ali i usmjeravanju studenata na naše probleme kako bi mogli da se uključuju u struku aktivnije i da je osvježavaju novim prijedlozima i rješenjima.

U okviru izložbe postera studenata na zadate teme konferencije, iz Bosne i Hercegovine učestvovala su Lejla Kodri i Nermina Mešić, koje su jedno od rješenja digitalizacije vidjeli i u planu vanjskih izvora za digitalizaciju koji bi pomogli u ubrzanju tog procesa. Ali ono što mi se najviše svidjelo je svakako odnos profesora prema studentima i postdiplomcima kojima je bilo finansijski obezbijeeno prisustvo na ovoj, inače, jako skupoj konferenciji. Posebno bih istakla prof. Tatjanu Aparac, sa Filozofskog fakulteta u Osijeku, Odjel za informacijske znanosti, te Tefka Saračevića, slavnog teoretičara sa Univerziteta Rutgers, te niz razgovora i diskusija koje su vodili sa postdiplomcima na gore navedene teme.

Bez razvijanja i osposobljavanja stručnog mladog kadra i ulaganja u razvoj teorije bibliotekarstva, ni mi u Bosni i Hercegovini ne možemo očekivati napredak. Dovoljan je samo podatak da je Lejla Kodri, asistent na Odsjeku za bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta u Sarajevu, bila o trošku katedre u Osijeku, gdje priprema doktorat, te da je sve ostale troškove snosila sama i morala uzeti slobodne dane da bi bila prisutna na ovako značajnoj konferenciji. Razumjela bih nebrigu našeg Fakulteta da mi imamo deset doktora iz bibliotekarstva i da imaju višak kadra, no, pošto je Lejla biti tek drugi doktor bibliotekarstva na našoj katedri, pitam se kako ćemo dostići i taj nivo svijesti o značaju edukacije postojećeg kadra i ulaganja u razvoj teorijskog i istraživačkog znanja struke kojom se bavimo.

BOSNIACA 100

Bilješke:

* LIBRARIES IN THE DIGITAL AGE (LIDA) 2007: <http://www.flos.hr/lida/>

¹ <http://www.iuc.hr/>

² Tefko Saracenic and Ying Zhang, Rutgers U, New Brunswick, NJ, US: Criteria for evaluation of use and usability in digital libraries

³ Kompletan program sa radovima dostupan na: <http://www.flos.hr/lida/lida2007/program/>

⁴ Vaska Selimović-Furk, Public Library of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina: Digitalization of Local History Collection and the Main Promotor of Cultural Heritage Heritage of Local Community

⁵ Paul Kantor (Rutgers U, New Brunswick, NJ, USA): Two Views of Library Economics

⁶ <http://idaz.hr/bastina/index.htm>

⁷ Tutorial: Effective Research Collaboration between Librarians and ILS Faculty. Presented by: Barbara M. Wildemuth (SLS, U of North Carolina at Chapel Hill, NC, USA)

⁸ Irit Lal Bar-Lev, Bosna i Hercegovina and Nermina Mešić (den Haag, The Netherlands): In-house vs. Outsourcing of Digitalization Projects